

Itt látta őket s most az egyszer — szemben!
 Jól tervezé, nem volt hiba a rendben:
 Előttük nem ellenség, de bakó, — ,
 Mögöttük nem sereg, hanem bitó.

Igy látta őket s így értette meg,
 Mért voltak ők mind győzhetetlenek:
 Ugy álltak mind, glóriával homlokán,
 Mint tizenhárom Krisztus a Golgotán!
 S nem bosszú, mely gúnykacajra várt,
 Ők mosolyogtak, látva a hallált!
 S ki azt hívé, egy országot temet,
 Csinált eggyel több örök ünnepet!

Gyászünnep ez? Nem! akkor volna gyász csak,
 Ha ők hiába haltak volna meg!
 Ha eszme él és cél, melyekért esatáztak,
 Sívár homokként inná vérüket,
 De így van-e? Nem néznek-e le ránk?
 Dicsőült arccal kérdvén: miért sírunk?
 Nem él-e újra nemzetünk, hazánk?
 S nem ők szerzék-e, amit ma birunk?

Boruljunk térdre, csókoljuk a földet,
 Hol utoljára álltak s hol ledőltek!
 Lenézve büszkén a gyávák hadára,
 Mely önmagát gyalázza a sárba
 S nem látja, hogy a hóhér kötele
 Korbács lesz s majdan őt verik vele!
 S hogy nem lehet kezében oly vas járom,
 Mit szét ne törne — ez a tizenhárom!

(ifj. Ábrányi Kornél.)

Az aradi vértanúk.

Október 6 szomorú napja a magyarnak. Tizenhárom hős magyar vezért végeztek ki e napon hazánk ellenségei Arad város határában. Egyetlen bűnük az volt, hogy utolsó lehelle-tükig szerették magyar hazájukat!

Hallottátok már bizonyosan, hogy nem volt mindig szabad a magyar ember. A földműves, akinek régen jobbágy volt a neve, ott élt a földesúr, nemesember birtokán. A föld, melyet művelt, nem az övé volt, azt csak művelte, s ezért a terményeknek egy részét oda kellett adnia a föld használatáért. De a többi sem maradt az övé, a megmaradtból is adót kellett fizetnie.

Csakhogy a nemes uraknak sem volt valami rózsás az éle-

tük akkoriban. Nem volt pedig azért, mert nem az történt Magyarországon, amit ők akartak, hanem az, amit az idegen bécsi kormány kívánt. Mert a magyar király egyúttal a szomszédos Ausztria császára is volt, annak fővárosában, Bécsben élt; onnan kormányozta hazánkat is s bizony, nem mindig a mi kívánságunk szerint. Ugy bántak ezzel a szegény országgal, mintha csak mostoha gyermeke lett volna Ausztriának.

A nyomorúságos élet végre is cselekvésre sarkalta az elnyomott magyarokat. Akadt egy fiatal nemes ember, aki nem tudta tovább tétlenül nézni a magyarság szenvedéseit. Ez a fiatal nemes gróf Széchenyi István volt. Elére állott a nemzetnek s azt kívánta, hogy szűnjenek meg a nemesek különös jogai s legyenek egyek a jobbágyokkal, közösen viseljék az ország terheit, a parasztyermek is tanulhasson éppen úgy, mint a nemes ember gyermeke, legyen fejlett iparunk, mezőgazdaságunk, használjunk fel minden darab földet hazánkban, hogy többet és jobbat termelhessünk s ezzel gazdagabbak legyünk. Nem hiába nevezte el a másik nagy magyar őt a Legnagyobb magyarnak, valóban ő volt az, aki a fejlődés és gazdagodás útjára vezette a magyarságot. Minden idejét hazájának szentelte, szabályoztatta a Tiszát, a Duna alsó részét, a sziklazátonyos Vas- kaput, hogy a magyar hajók a Fekete-tengerig járhassanak a magyar gabonával, megindította a Dunán és Tiszán a gőzhajózást. A magyarság apraja-nagyja szorgosan követte a vezért s a nemzet a maga erejéből próbálta szabadságát, függetlenségét megszerezni.

Mikor azonban az osztrákok erről hallani sem akartak, új vezér állott a magyarság élére, aki átvette Széchenyi István terveit, de azokat többé már nem békésen, hanem ha kell, harc- cal akarta megvalósítani. Ez a férfiú Kossuth Lajos volt.

Gondolhatjátok, hogy nem szívesen látták ezt Bécsben, a magyar király és az osztrák császár udvarában. El is követték mindent, hogy a magyarok szabadsághoz ne jussanak, mert tudták, hogy akkor vége a jó világnak! Nem fizet adót a magyar az osztráknak, nem vásárolja meg terményeit oly áron, ahogy azt ő akarná adni, nem segít hazáját védelmezni, mint annyi századon át.

Kossuth azonban nem sokat törődött a bécsiek aggodalmával, hanem továbbra is sikraszállt a magyar szabadság érdekében. Erre a bécsi kormány börtönbe záratta. Vezér nélkül maradt a nemzet, de tűrte sorsát szótlanul, mire három évi raboskodás után végre kiszabadult Kossuth börtönéből s újra élére állhatott nemzetének.

Mikor a király végre belátta, hogy hasztalan minden fondorkodás, beleegyezett abba, hogy minden magyar egyenlő és szabad legyen ezentúl az országban s megadta a nemzet szabadságát. Ezt a beleegyezést azonban nem akarták elismerni az

osztrákok, s hogy annak megvalósulását megakadályozzák, felbérelték a hazánkba befogadott idegenajkú népeket a magyarság ellen.

A bécsi kormány jól számított. Ezek a vendégnépek felázadtak ellenünk s fegyverrel támadtak a békés és fegyvertelen magyarságra. A magyar nemzet sem nézhette tovább ölbe tett kézzel megtürt népeinek lázadását, hanem amikor Petőfi Sándor talpra állította a nemzetet, a kibontott zászló alá gyűlt a nemzet apraja-nagyja. Minden fegyverforgató ember beállott katonának, honvédnek s az volt a boldogtalan, akit valami betegség vagy az öregség arra kényszerített, hogy otthon maradjon.

Az így összegyűlt lelkes magyar honvédség élén a fiatal és lángeszű Görgey Arturral és vezéreivel, Damjanich-csal, Pöstenberggel, Vécseyvel, Kiss Ernővel és a többiekkel leverte a fellázadt nemzetiségeket, de csakhamar kiverte a hazánkba betörő osztrák sereget is!

Az egész Európa örömmel látta a vitéz magyar honvédek csodálatos küzdelmét és szívből örült dicsőségüknek. Ám a megszégyenített osztrákok bosszúhoz folyamodtak és segítségül hívták szégyenszemre ellenünk az oroszokat.

Ez a segítségül jött 200.000 pihent orosz katona döntötte el a csatát. A diadalról-diadalra menő kicsi honvédsereg bármilyen lelkesen harcolt is, nem vehette föl többé a siker reményében a küzdelmet a nála háromszorta nagyobb ellenséggel. Meg kellett hátrálniok. Bem apó, a lengyelek szabadsághőse is elvesztette a segesvári csatát, ahol Petőfi Sándor is hősi halált halt hazájáért, amelyet életénél is jobban szeretett.

A mindenfelől hátráló honvédeket aztán Görgey Artur gyűjtötte össze Arad mellett, Világos mezején.

— Fiaim! — szólt hozzájuk a fővezér el-ellesukló hangon — nagyon jól tudom én azt, hogy ti mindnyájan az életeteket is odaadnátok hazánkért, annak szabadságáért. De mit csinálna a haza nélkületek, akik megvédtétek s érte harcoltatok, ha az ellenség továbbra is ellenünk jön? Ki védelmezi meg akkor az itthonmaradottakat? Ki áll ellen annak, hogy pusztítsák földünket, népiünket? Én ezért azt mondom nektek, fiaim, nem szabad meghalnotok, nektek élnetek kell, hogy legyen elég férfikar a hazában, amely elbírja a raboskodás nehéz idejét, amely dolgozni tudjon a hazáért, s ha majd eljön az ideje, újból fegyvert foghasson a végső diadal kivívására!

A honvédek arca elborult... Nem voltak ők ilyen szavakhoz szokva... De mit tehettek mást? Szótfogadtak az okos beszédnek s bár szívük majd megszakadt a fájdalomtól, le tették fegyvereiket az orosz csapatok előtt...

Az osztrák kormányt nagyon megszégyenítette az, hogy a magyarok nem előttük, hanem csak az oroszok előtt tették le

fegyvereiket. Szörnyű és kegyetlen bosszút állottak érte. Összefogdostatták tisztjeiket vezércikkkel együtt s börtönbe zárat-
ták őket. Közülük a legvitézebbeket, számszerint tizenhárom
tábornokot Aradon, az első magyar kormány fejét, gróf
Batthyány Lajost pedig Pesten kivégezték. Számítalan más ki-
végzés is történt, de egyszerre ennyit, s éppen a legvitézebb
magyarok ilyen szörnyű kivégzése örökre gyásznappá tette
számunkra ezt a napot, október hatodikát.

Tanuljátok majd, hogy hazánk történelme tele volt vér-
tanúkkal, akik életüket áldozták közös édesanyánknak, hazánk-
nak. Nemcsak a hadvezérek, hanem a sokkal több ezer és száz-
ezernyi magyar névtelen katonák a tanúi ennek a folytonos
véráldozatnak, amelyet hazánkért hoztak s hozni kell a jövő-
ben is.

Ők meghaltak a hazáért, de valójában meghalhat-e az,
akinek emléke, mint az övék is, itt él a lelkünkben? Vér-
tanúkra figyelmeztetnek az országszerte felállított hősi emlék-
művek s a temetők hős sírjai is. Gondoljunk rájuk kegyelet-
tel, s vegyünk példát nemes élet-áldozatukból mi is, ahogy ők
vették elődeikéből!

MAGYAROK, MINDENÜTT...

Magyarok, mindenütt a végeken, Levél nem száll kedvestől kedvesig.
E csikorgó, vad téli éjeken, Ércdrótok a hírt nem rezegettik:

Kiknek nincs takarótok, vértetek: Élünk-e még, vagy sírban pihenünk? —
A csillagokra gyakran nézzetek! Csak a csillagos ég közös velünk.

Ugy nézzetek a csillagokra bátor Az ezerévnél ősbib csillagok,
Szívvel, mint hajdan a rab prédikátor Mint Ételközben, fényük úgy ragyog-

Kemény gályapadon, láncok között, — Fenn a Fiastyúk őrzi fiait:
Mert ime, nincs már, ami összeköt Mi nagybeteg anyánk virrasztjuk itt.

Egymással minket, csak a csillagok. Magyarok, kiknek nincsen vértetek,
Fényök, mint Ételközben, úgy ragyog. A csillagokra gyakran nézzetek!

De ködön át, de szemfödélen át, Egy csillagra nézzünk mi mind merőn,
Vajjon ma merre mutat új hazát? Keleten, délen, völgyben, bérctetőn.

Magyarok, mindenütt a végeken, És érezze, ki rokonához vágyik:
Posta nem jár a téli éjeken, Ezer mérföldről azt nézi a másik.

Ha elvész, összeomlik itt a hon:
Találkozunk azon a csillagon.

(Végvári-Reményik Sándor.)